

Zwiększenie potencjału obronnego przez posiadaczy broni palnej w obliczu zagrożenia militarnego w Polsce

Original article

Waldemar Kaak^{1,D}

ORCID [0000-0002-8210-5687](https://orcid.org/0000-0002-8210-5687)

Received: 2022-04-21

Joanna Olszewska^{1,D}

ORCID [0000-0002-5680-0782](https://orcid.org/0000-0002-5680-0782)

Revised: 2022-05-10

Accepted: 2022-05-31

A – Research concept and design, B – Collection and/or assembly of data, C – Data analysis and interpretation, D – Writing the article, E – Critical revision of the article, F – Final approval of article

Final review: 2022-05-31

¹ Akademia im. Jakuba z Paradyża

Peer review:

Double blind

Keywords: potencjał obronny, zagrożenie militarne, broń palna, Siły Zbrojne

Abstract

Niniejszy artykuł wskazuje w jaki sposób posiadacze broni palnej w Polsce mogą wpłynąć na zwiększenie potencjału obronnego w obliczu zagrożenia militarnego. Na przykładzie konfliktu na Ukrainie, ustawodawca powinien stworzyć katalog norm, z których jasno wynikałoby prawo użycia broni palnej, w celach innych niż tych wskazanych w Ustawie o broni i amunicji. Artykuł w jasny sposób określa sytuacje, w której użycie broni palnej nie stanowi czynu zabronionego, a wręcz realizację konstytucyjnego obowiązku obrony ojczyzny. Zawiera porównanie liczby Sił Zbrojnych RP i ich arsenału oraz liczby osób posiadających prawo do posiadania broni palnej i posiadanej przez nich broni. Praca zawiera propozycję rozdysponowania posiadaczy broni do odpierania ataków na odległość. Zaznacza jaką rolę mogą oni spełnić oraz jak posiadana przez nich wiedza i umiejętności służyć mogą w procesie szkolenia ludności cywilnej. Rozważenia w tym temacie podjęte zostały na podstawie dostępnych danych statystycznych, literatury przedmiotu oraz osobistych spostrzeżeniach w tym zakresie. Finalnie, po rozważeniu niniejszego zagadnienia, należy dojść do przekonania, że reglamentacja dostępu do broni palnej z jednej strony w znacznym stopniu ogranicza jej nabywanie, a z drugiej strony pozwala na wyselekcjonowanie osób kompetentnych do jej posiadania.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 License

Wstęp

Artykuł został poświęcony problematyce ewentualnej konieczności użycia broni palnej przez osoby posiadające pozwolenie na broń w obliczu potencjalnej wojny w Polsce, co w sposób bezpośredni przekładałoby się na zwiększenie potencjału obronnego kraju. Celem niniejszego opracowania jest zobrazowanie potencjału obronnego grupy takich osób na Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Temat posiadania broni palnej w Polsce, ale i na świecie przez osoby fizyczne, inaczej niż w czasie i w związku z wykonywanymi czynnościami służbowymi jest kontrowersyjny. Stwierdzić jednak należy, że obawa społeczeństwa oraz organów państwa do posiadania broni przez obywateli w związku z uprawianiem strzelectwa sportowego czy kolekcjonowaniem broni palnej nie był jak dotąd rozważany pod kątem ewentualnego wzmocnienia potencjału militarnego w naszym kraju. Problematyka ta stała się obecna dopiero w chwili napaści zbrojnej Federacji Rosyjskiej na Ukrainę i konieczności przeszkolenia ludności cywilnej z obsługi broni w celach obronnych.

Kluczowym z punktu widzenia zwiększenia potencjału obronnego kraju przez posiadaczy broni palnej w obliczu zagrożenia militarnego w Polsce, będzie w szczególności ich uprawnienie do odpierania takiego ataku. Poruszona zostanie w tymże artykule nie tylko kwestia zwiększenia potencjału militarnego, ale również kwestia uprawnienia tych osób do efektywnego udziału w obronie kraju, w szczególności uregulowania prawne pozwalające na takie działanie.

Powyższy temat zostanie rozważony w głównej mierze w oparciu dostępne dane statystyczne liczby wojsk Rzeczypospolitej Polskiej, osób uprawnionych do posiadania broni palnej oraz ilości jednostek przez nich posiadanych, Ustawie o Broni i Amunicji i Ustawie o obronie Ojczyzny. W celu uniknięcia odpowiedzialności z użycie broni w warunkach, niezgodnych z zamysłem prawodawcy, wskazana zostanie sytuacja, która względem tych osób będzie wyłączała odpowiedzialność karną, a tym samym uprawniała do użycia broni w tych potencjalnie możliwych, a szczególnych warunkach.

1. Interpretacja, jako forma poznania: teorie i doktryny

W obliczu zbrojnej napaści Rosji na Ukrainę pod poważne rozważania wzięto, czy liczba wojska jest odpowiednia do odparcia ewentualnego konfliktu zbrojnego, którego stroną byłaby Polska. Oczywiście jest, że w związku z członkostwem w NATO napaść na terytorium naszego kraju oznaczałaby, iż stroną konfliktu stałby się sam Sojusz, a co za tym

idzie wszystkie państwa w nim zrzeszone. Pod rozważę należy jednak wziąć wyłącznie Siły Zbrojne RP, które w ewentualnym konflikcie brałyby największy udział.

Według ostatniego raportu Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 31 października 2021 r. służbę wojskową w Polsce odbywało 113.302 żołnierzy, co według światowego raportu Global Firepower (Global Firepower raport, 2022) daje 24 miejsce, na klasyfikowanych 142 państwach. Polska pod tym względem w Europie zajmuje 9 pozycję za takimi krajami jak Rosja, Niemcy, Włochy czy Hiszpania. W skład tej liczby wchodzi Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarka Wojenna, Wojska Specjalne oraz Wojska Obrony Terytorialnej w liczbie 32 tys. żołnierzy (Defence24, 2022). Kluczem do wzrostu liczby wojsk RP w ostatnim czasie ma stać się uchwalona w ostatnim czasie Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2021 r., poz. 1728), zakładająca wzmocnienie polskich sił zbrojnych. Wskazuje się, że dzięki niej wydatki na zbrojenie wzrosną do 3% PKB, umożliwiając tym samym modernizację wojska i w konsekwencji zwiększenie liczby żołnierzy.

Ze względu na specyfikę i charakterystykę poszczególnych jednostek wchodzących w skład polskich Sił Zbrojnych (SZ) największy udział w potencjalnej obronie naziemnej miałby Wojska Lądowe, Wojska Specjalne i Wojska Obrony Terytorialnej. De facto wyłącznie te trzy rodzaje SZ wchodziłyby w bezpośredni kontakt z przeciwnikiem, na wyposażeniu których znalazłaby się broń palna w znaczeniu art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2020 r., poz. 955), zgodnie z którą, bronią jest broń palna, w tym broń bojowa, myśliwska, sportowa, gazowa, alarmowa i sygnałowa. Zaznaczyć przy tym należy, że z tego katalogu należałoby wyjąć broń alarmową i gazową, z uwagi na fakt, że nie stanowiłaby w obliczu potencjalnego konfliktu użytecznego środka do obrony i odpierania ataków przeciwnika.

Rzeczywista ilość jednostek broni palnej używanej w SZ RP nie stanowi informacji publicznej, a nawet jeżeli dane takie są publikowane to z dużym opóźnieniem, tak aby w chwili ogłoszenia takiej informacji była ona już nieaktualna. Według stanu z 2006 r. Siły Zbrojne RP posiadały 2.257.500 sztuk broni palnej (Karp, 2006, s.61), co pozwalałoby w czasie wojny na wydanie jednej sztuki broni około co piętnastemu Polakowi (GUS raport, 2022). Dane te prowadzą do wstępnego wniosku, że w sytuacji zagrożenia militarnego większość obywateli zdolnych do walki nie otrzymałaby środków, mogących służyć nie tylko obronie ojczyzny ale również samego siebie.

Mając na względzie wyłącznie liczbę broni palnej możliwej do nabycia przez osoby fizyczne, w celu między innymi zwiększenia potencjału obronnego, nie zostaną tu poruszone

kwestie ilościowe broni stricte wojskowej, które są wyłączone z możliwości nabycia na podstawie Ustawy o broni i Amunicji.

2. Służby uprawnione do posiadania i noszenia broni – Policja, Straż Graniczna, Krajowa Administracja Skarbowa, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne

Służby, Straże oraz Inspekcje z mocy przepisów prawa są uprawnione do posiadania i noszenia broni podczas wykonywania czynności służbowych. Z ustaw regulujących funkcjonowanie Policji, Straży Granicznej, Krajowej Administracji Skarbowej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego wynika, iż ich funkcjonariusze posiadają prawo do posiadania, noszenia i używania broni palnej w ramach stosowania środków przymusu bezpośredniego. Dowodzi to, że podmioty te należy włączyć do grona służb mogących odierać ewentualną napaść zbrojną, jako jednostki posiadające potencjał odpierania ataków na odległość.

Informacja o liczbie oraz specyfikacji broni palnej będącej w dyspozycji służb nie jest dostępna. Żadna z nich nie publikuje danych ilościowych posiadanej przez nią broni. Nawet jeżeli przyjąć, że każdy z funkcjonariuszy powyższych służb posiada broń w ramach wykonywanych czynności, dane te byłby fałszywe. Oczywistym jest bowiem, że służby te oprócz broni tzw. „krótkiej” – osobistej, posiadają w swoich również zasobach karabiny, pistolety maszynowe czy strzelby gładkolufowe.

Wobec braku danych w zakresie ilości posiadania broni przez powyższe służby, w oparciu o stany osobowe przyjąć można że Siły Zbrojne RP, Policja, Straż Graniczna, Krajowa Administracja Skarbowa, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Centralne Biuro Antykorupcyjne łącznie może posiadać w swoich zasobach około 3 mln. sztuk broni palnej. Liczbę tę należy przyjąć jako wyjściową do dalszych rozważań w zakresie zwiększenie potencjału obronnego przez posiadaczy broni palnej w obliczu zagrożenia militarnego w Polsce.

3. Zagrożenie militarne a potencjał obronny

Po zakończeniu II Wojny Światowej i ustaleniu granic Rzeczypospolitej Polskiej, groźba potencjalnego konfliktu zbrojnego naruszającego niepodległość w ocenie społecznej z biegiem lat malała. Prawdopodobieństwo, że możliwe jest jeszcze aby jakakolwiek kraj naruszył granicę innego państwa leżącego w Europie wydawało się niewielkie. Wojna – o ile w ogóle dopuszczały ją w myślach państwa zachodniego świata opierać się mogła jedynie na

konfliktach gospodarczych, które toczyły się w oparciu o wzajemnie nakładane sankcje. Najdalej idącą koncepcją wojenną, którą można było sobie do niedawna wyobrażać była wojna hybrydowa, charakteryzująca się tym, że łączy w sobie znikome działania zbrojne, opierając się głównie na operacjach w cyberprzestrzeni, działaniami ekonomicznymi, psychologicznymi i kampaniami dezinformacyjnymi (Kałuża, 2018).

Obecnie można postawić zdecydowaną tezę – „świat zmienił się 24 lutego 2022 r. – a wraz z nim rozpoczęła się obawa o ewentualną napaść zbrojną na Polskę. Jak wskazuje M. Tomala (Tomala, 2014, s. 41) zagwarantowanie bezpieczeństwa jest nadrzędną potrzebą państwa na tle innych celów i wartości. Z kolei J. Kukułka (Kukułka, 1982) przez pryzmat polityki zaznacza, że bezpieczeństwo narodowe stanowi najważniejszy egzystencjalny cel polityki zagranicznej, który realizuje naturalną potrzebę państwa. Wartości te w wyniku zbrojnej napaści Rosji na Ukrainę zostały poddane próbie w nadziei, że nie zostaną zatracone.

Zagrożenie militarne należy identyfikować w kontekście groźby kierowanej ze strony państwa agresora do państwa potencjalnie zagrożonego. Groźba w sposób wyraźny musi wskazywać, że dotyczy ona użycia sił militarnych (Prokop, 2014, s. 38). W ocenie autorów groźba ta nie musi posiadać przymiotu bezpośredniości, czyli nie jest konieczna interakcja słowna wprost między tymi dwoma podmiotami prawa międzynarodowego, a jedynie groźba ta winna być dostatecznie prawdopodobna. Sam natomiast przekaz treści tejże groźby może być pośredni. Bacząc na zagrożenie militarne Polski ze strony Federacji Rosyjskiej wskazać należy, że ma ono charakter pośredni (Dworecki, 1994, s. 114) i realizuje się poprzez demonstracje siły, szantażu militarnego oraz sprowokowania lokalnego konfliktu zbrojnego.

Wobec zagrożenia militarnego jawi się pojęcie potencjału obronnego, który stanowi zasób środków umożliwiających skuteczne odparcia ataku, zagrażającego suwerenności, integralności i niezależności państwa zaatakowanego. Skuteczne odparcie agresji w kontekście potencjału obronnego wiąże się z liczebnością wojska w korelacji z wyposażeniem bojowym będącym w dyspozycji. Podkreślić należy, że w sytuacji konfliktu zbrojnego oprócz taktyki stosowanej do odparcia wroga, najistotniejszym jest arsenał środków obronnych, gotowych do użycia. Właśnie w kontekście potencjału obronnego Polski rozważać należy uczestnictwo osób uprawnionych do posiadania broni palnej, w ewentualnym odparciu ataku zbrojnego na terytorium państwa. Kluczowym w tym kontekście jest czas, w jakim podmioty te będą gotowe do podjęcia skutecznej obrony. W tym miejscu podkreślić należy, że w ramach odparcia ewentualnego ataku wroga, strategiczne będzie rozlokowanie cywilnych posiadaczy broni palnej nie na tak zwanym pierwszym

froncie, w starciach bezpośrednich z użyciem sprzętu ciężkiego, ale umożliwiającym im działanie na lokalnym terenie.

Plany zwiększenie potencjału obronnego kraju ujmuje się w Planie Reagowania Obronnego Rzeczypospolitej Polskiej, w którym określone zostały operacyjne plany funkcjonowania wojska i administracji publicznej, mobilizacji oraz środki gospodarczo-obronne. Plan ten nie uwzględnia możliwości wykorzystania potencjału obronnego wykazywanego przez osoby uprawnione do posiadania broni palnej, a jedynie zakłada udział osób w ramach powszechnej mobilizacji. W kontekście możliwości wykazywanych przez poszczególne jednostki ludzkie, wskazać należy, że brak działania w zakresie uregulowania statusu tych osób przez prawodawcę jest istotnym błędem, co zostanie wykazane w dalszej części.

4. Nadanie prawa do posiadanie broni palnej w Polsce

Sposób nabycia pozwolenia na posiadanie broni palnej określony został w Ustawie z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji. Z uwagi na poruszaną tematykę najważniejsze będzie określenie sposobu uzyskania pozwolenia na broń, nabycia jej i używania.

Wydawać by się mogło, że dostęp do broni w Polsce jest skomplikowany, a sama procedura nadania tego prawa długotrwała. Praktyka wskazuje, że w sprzyjających warunkach uzyskanie pozwolenia na broń (do celów sportowych) trwa około 5 miesięcy, począwszy od chwili zapisania się do klubu, do chwili otrzymania promes uprawniających do legalnego nabycia broni. Procedura w normalnym trybie wymaga uzyskania członkostwa w klubie strzeleckim i utrzymanie go przez co najmniej 3 miesiące, zdania egzaminu na patent strzelecki w co najmniej jednej kategorii spośród karabinu, pistoletu lub strzelby na następnie przejścia badań psychologiczno-psychiatrycznych w jednym z ośrodków wskazanych w wykazie Komend Wojewódzkich Policji. Podkreślić należy, że kandydat ubiegający się o nadanie prawa do posiadania broni palnej nie może być karany, co potwierdzić należy zaświadczeniem z Krajowego Rejestru Karnego. Po uzyskaniu wszystkich niezbędnych dokumentów, należy skierować wniosek do Komendanta Wojewódzkiego Policji, który wydaje decyzję administracyjną w przedmiocie nadania prawa do posiadania broni palnej. Warto wskazać, że decyzja ta ma charakter decyzji związanej a zatem, jeżeli osoba ubiegająca się o nadanie prawa spełnia wszelkie wskazane w ustawie warunki, Komendant Wojewódzki Policji nie może wydać decyzji negatywnej.

Kluczowym dla zwiększenia potencjału obronnego przez posiadaczy broni palnej w Polsce, jest ich przygotowanie w zakresie skutecznego i bezpiecznego posługiwania się

bronią. Okres przygotowawczy pomiędzy przystąpieniem do klubu strzeleckiego a podejściem do egzaminu państwowego na patent strzelecki trwa co najmniej trzy miesiące. W okresie tym kandydat zapoznaje się z budową broni, bezpiecznym posługiwaniem się oraz nauką celnego strzelania, co ma w późniejszym czasie zaowocować uzyskaniem pozytywnego wyniku na egzaminie przeprowadzonym przez Polski Związek Strzelectwa Sportowego. W czasie egzaminu weryfikowana jest wiedza kandydata z zakresu przepisów Ustawy o broni i Amunicji oraz prawa karnego. Po zdaniu egzaminu kandydat składa wniosek o wydanie licencji nadającej status strzelca sportowego (nieco inna procedura odbywa się w stosunku do kolekcjonera broni palnej). Nadanie licencji a później jej coroczne utrzymanie daje gwarancję, że osoba uprawniona posiada umiejętności w posługiwaniu się bronią w sposób bezpieczny.

Procedura administracyjna zgodnie z art. 9 Ustawy o broni i amunicji, rozpoczyna się od złożenia wniosku do właściwego miejscowo Komendanta Wojewódzkiego Policji w przedmiocie wydania decyzji, na mocy której wnioskodawca uzyska pozwolenie na broń. Ustawodawca wskazuje, że wydanie pozwolenia na broń wystąpi jedynie wówczas, gdy organ po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdzi, że wnioskodawca nie stanowi zagrożenia dla samego siebie porządku lub bezpieczeństwa publicznego. Do przekonania takiego organ nie dojdzie, jeżeli spełni się jedna z przesłanek wskazanych w art. 15 ust 1 ustawy. Jak wskazuje C. Kąkol (Kąkol, 2021) jedną z najistotniejszych przesłanek negatywnych uniemożliwiających uzyskanie pozwolenia na broń są wskazane w art. 15 ust. 1 pkt 2 zaburzenia psychiczne. Istota i rodzaje zaburzeń dyskwalifikujących kandydatów do uzyskania zezwolenia określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia (Dz. U. z 2006 r. Nr 2, poz. 14).

Pozytywna decyzja w przedmiocie nadania prawa do posiadania broni zaświadcza zatem, że uprawniony posiada wiedzę z zakresu obsługi broni, potrafi się nią posługiwać w sposób bezpieczny nie zagrażając w przy tym sobie ani osobom trzecim, a nadto jego rozwój psychofizyczny nie stanowi przeciwwskazań do posługiwania się bronią.

Napaść zbrojna Rosji na Ukrainę pokazała, jak ważna i konieczna jest umiejętność posługiwania się bronią palną. Okazało się bowiem, że dużą część obywateli Ukrainy, którzy pozostali w kraju trzeba szkolić od podstaw z zakresu obsługi broni. Sytuacja ta pokazała, jak kluczową w obliczu zagrożenia stała się ta umiejętność. Polskie ustawodawstwo pomimo wysokiej reglamentacji dostępu do broni palnej, zakłada że w wyniku spełnienia wymogów procedury administracyjnej, uprawniony legitymuje się cechami ustawowymi, które dają gwarancję posiadania przez tą osobę odpowiednich kwalifikacji o których mowa w art. 1 ust.

1 Ustawy o broni i amunicji. Wobec tak przyjętego stanowiska prawodawcy, nie można zgodzić się z twierdzeniem R. Mikowskiego (Mikowski, 2019, s. 171), że posiadanie broni nie zapewnia wewnętrznego bezpieczeństwa, związanego z możliwością jej użycia w sytuacji zbrojnej napaści na granice Rzeczypospolitej w celach odparcia bezprawnego ataku.

Warto wskazać, że nie tylko reglamentacja dostępu do broni w Polsce zdaje się być środkiem prewencyjnym wobec nabywania broni palnej przez osoby fizyczne. Konserwatywne stanowisko w tym zakresie wyraża w szczególności sama Unia Europejska. W 2015 r. po zamachu na Charlie Hebdo, będącego atakiem terrorystycznym w wyniku którego zginęło 128 osób, Komisja Europejska znowelizowała dyrektywę Rady nr 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni w Unii Europejskiej. We wniosku Komisji Europejskiej z 18 listopada 2015 roku wskazywano, że celem proponowanych rozwiązań jest utrudnienie dostępu do broni palnej, zwiększenie kontroli nad jej obrotem oraz zacieśnienie współpracy pomiędzy członkami Unii Europejskiej w sprawie kontroli nad obrotem i przewozem broni, a także utrudnienie przywracania do stanu używalności broni pozbawionej cech użytkowych (Dz. Urz. UE, L 137 z 24.05.2017).

Siedem lat po zamachu na Charlie Hebdo rozpoczęła się wojna na Ukrainie, która w dobitny sposób pokazała, jak doceniana jest umiejętność posługiwania się bronią palną. Obecnie państwa europejskie w ramach pomocy Ukrainie, transportują ogromne ilości broni w celu odparcia wrogiego najazdu, w tym broni przeznaczonej w dalszej kolejności dla cywilów, którzy działają w ramach zorganizowanych grup. Nie wiadomo jak sytuacja zagrożenia napaścią Rosji na państwa europejskie wpłynie na stanowisko wobec posiadania broni przez ludność cywilną. Jednak środowiska strzeleckie liczą, że stanie się ona pretekstem, tym razem do ułatwienia dostępu do aktualnie niemożliwych do nabycia rodzajów broni. Jak wskazuje I. Dziubek (Dziubek, 2021, s. 17), aktualne postanowienia dyrektywy naruszają dobra obywateli UE, a z polskiej perspektywy są wręcz szkodliwe i stoją w sprzeczności z założeniami polskiej polityki obronnej.

5. Konstytucyjne i ustawowe przesłanki użycia broni palnej w sytuacji zagrożenia militarnego w Polsce

Art. 45 Ustawy o broni i amunicji wskazuje, że broń palna oraz inna broń zdolna do rażenia celów na odległość może być używana w celach szkoleniowych i sportowych tylko na strzelnicach. Przepis ten stanowi zatem, że broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową w celach szkoleniowych i sportowych można używać wyłącznie na strzelnicach. Warto przy tym zaznaczyć, że ustawodawca w ogóle nie przewidział sytuacji,

w której broń palna miałyby zostać użyta do innych celów niż szkoleniowe i sportowe, przy czym w żaden sposób nie definiuje z czym należy identyfikować poszczególne cele. Wskazuje jedynie, jakimi rodzajami broni można dysponować w ramach uprawnień do ich posiadania. Czy wobec powyższego osoba uprawniona do posiadania broni palnej w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia, w wyniku zbrojnej napaści na granice Rzeczypospolitej Polskiej, ma prawo do użycia broni palnej wydanej w celach innych niż ochrony osobistej, do odparcia bezpośredniego ataku?

Żaden przepis w systemie aktów prawnych Rzeczypospolitej Polskiej nie wyraża normy, wskazującej wprost że osoby uprawnione do posiadania broni w celach innych niż do ochrony osobistej mogą jej użyć do odparcia zamachu zbrojnego na granice Polski. Żaden również przepis takim działaniom nie zabrania, co jednoznacznie stanowi, że w określonych okolicznościach czyn taki będzie dozwolony, a wręcz winien być oczekiwany.

Wychodząc wprost od przepisów konstytucyjnych (Dz. U. 1997 Nr 78, poz. 483), dokładniej rozdziału drugiego zatytułowanego „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”, w którym art. 85 wskazuje, że „Obowiązkiem obywatela jest obrona ojczyzny” należy doprecyzować czym jest obrona ojczyzny. Przez pojęcie to należy rozumieć wszelkie działania obywatela zmierzające do odparcia i ochrony granic i terytorium państwa w sytuacji napaści zbrojnej. Obowiązek obrony nie będzie realizował się wyłącznie odpieraniem bezpośrednich ataków, ale również działaniami skierowanymi w celu wspierania inicjatyw obronnych, zgodnie ze swoimi możliwościami. Najnowszym owocem polskiej legislacji jest wspomniana już wcześniej Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie ojczyzny, której preambuła nawiązuje bezpośrednio do art. 85 Konstytucji, wskazując iż stanowi ona akt realizujący zamysł ustawy zasadniczej w zakresie działań pro obronnych. Ustawa ta, pomimo iż stanowi w większości kompilację uprzednio obowiązujących aktów prawnych, które utraciły (stracą) moc w związku z wejściem jej w życie, a które to zakres merytoryczny posiadały tożsamy, w dalszym ciągu nie zawiera enumeratywnie wymienionych działań katalogujących czynności, wypełniających konstytucyjną normę o obronie ojczyzny. Zatem po raz kolejny ustawodawca nie wskazał, jakie są to konkretnie działania, normując jedynie i po raz kolejny obowiązek służby wojskowej i mobilizacji. Tym samym ustawa ta nie wyklucza ale też nie wskazuje, aby użycie broni palnej w warunkach innych niż wskazanej w Ustawie o broni i amunicji wypełniało konstytucyjny obowiązek obrony ojczyzny.

Pozostając w zakresie norm ustawowych, jedynie przepisy Kodeksu Karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 2447) pozwalają na użycie broni palnej w celach wskazanych w art. 85 Konstytucji. Art. 25 Kodeksu Karnego, wskazuje że nie popełnia przestępstwa, kto w obronie

koniecznej odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem. Na podstawie tego przepisu i w oparciu o tytuł niniejszego artykułu wskazać należy, że osoba posiadająca pozwolenie na posiadanie broni palnej, innej niż w celach ochrony osobistej i w warunkach innych niż tych wskazanych w Ustawie o broni i amunicji, nie popełniłaby przestępstwa jeżeli użyłaby jej w celu odparcia bezpośredniego i bezprawnego zamachu na jakiegokolwiek dobro prawnie chronione. Bezpośredniość ta dotyczyłaby naruszenia ciągłości granic Państwa Polskiego, natomiast bezprawność byłaby naruszeniem suwerenności, prawa międzynarodowego i konwencji. Dobrem prawnie chronionym byłoby bezpośrednio państwo, Rzeczypospolita Polska. Sytuacja ta odpowiada pogładowi A. Zolla, który analizując kontraty, wskazał na kolizję norm sankcjonowanych oraz kolizję dóbr, których ochronie służą poszczególne normy. Odnosząc się do przesłanek kontratypizacji, autor ten podkreśla wynikającą z kolizyjności dóbr konieczność poświęcenia jednego z dóbr oraz społeczną opłacalność poświęcenia wybranego dobra i przez to ochrony dobra drugiego (Kosmaty, 2021, s. 158).

Powyższe dowodzi, że możliwe jest użycie broni palnej, w warunkach innych niż wskazanych w Ustawie o broni i amunicji i nie będzie to stanowiło czynu zabronionego, a będzie wypełnieniem konstytucyjnego obowiązku obrony ojczyzny. Wskazuje na to także sentencja Sądu Najwyższego (IV KR 153/73, 1973), że instytucja obrony koniecznej ma na celu nie tylko ochronę dobra bezprawnie i bezpośrednio zaatakowanego, ale również kształtowanie zasady, że prawo nie powinno ustępować przed bezprawiem.

6. Dane statystyczne Komendy Głównej Policji w zakresie ilości wydawanych pozwoleń na broń i zarejestrowanych jednostek w latach 2019-2021

Komenda Główna Policji prowadzi rejestr osób uprawnionych do posiadania broni palnej oraz ilości zarejestrowanych jednostek broni. Wniosek, jaki nasuwa się po przeanalizowaniu danych z kolejnych lat, stanowi że corocznie przybywa liczba osób posiadających pozwolenie oraz ilość broni zarejestrowanej na osoby fizyczne.

Tabela 1. Dane statystyczne Komendy Głównej Policji w zakresie wydanej liczby pozwoleń na broń i zarejestrowanych jednostek broni palnej za rok 2019 (KGP, 2019)

Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń stan na 31 grudnia 2019r.		
Cel w jakim zostało wydane pozwolenie na broń	Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń w danym celu	Liczba egzemplarzy broni zarejestrowanych przez posiadaczy pozwolenia na broń
ochrona osobista	33 525	37 860
ochrona osób lub mienia	9	10
łowiecki	129 347	339 320
sportowy	35 045	88 777
rekonstrukcji historycznych	68	281
kolekcyjny	24 031	78 006
pamiątkowy	1 727	2 508
szkoleniowy	723	4 474
inny	173	174
ogółem	224 651	551 410

Źródło: (<https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron>)

Pomimo powszechnego przekonania, że w Polsce posiadacze broni palnej są niewielką grupą osób, nie jest to prawdą. Dane statystyczne Komendy Głównej Policji za rok 2019 wskazują, że w tamtym czasie 224 651 osób posiadało pozwolenie na broń. Największymi grupami posiadającymi prawo posiadania broni posiadali kolejno myśliwi, strzelcy sportowi, osoby posiadające broń do ochrony osobistej oraz kolekcjonerzy. Najmniej osób posiadało broń przeznaczoną do ochrony osób lub mienia.

Łączna liczba jednostek posiadanych przez osoby uprawnione do posiadania broni przekroczyła pół miliona. Liczba ta wyniosła dokładnie 551 410 sztuk. Już w 2019 r. liczba posiadanej broni przez osoby fizyczne wynosiły ponad 1/6 arsenału Sił Zbrojnych RP.

Kolejnym wnioskiem wywiedzionym na podstawie przedstawionych danych statystycznych jest to, że liczba posiadaczy broni jest znacząco mniejsza od liczby zarejestrowanych jednostek. W przeliczeniu na jedną osobę uprawnioną przypada niemal 2,5 jednostki broni. Powyższe wynika z faktu, że wydanie pozwolenia na broń nie jest równoznaczne, że na jedno pozwolenie przypada jedna promesa uprawniająca się do nabycia broni. Ustawa o broni i amunicji nie wskazuje ile maksymalnie jednostek broni może być przypisanych do jednej osoby. Jedyne obostrzenia w tym zakresie, wynikają ze sposobów przechowywania broni. Przepisy szczegółowe określają jedynie, że jeżeli osoba posiada

więcej niż 50 sztuk broni palnej, ma obowiązek posiadania magazynu broni w celu jej przechowywania.

Powszechną praktyką jest, że wraz z pozwoleniem na broń sportową, osoba ta otrzymuje co do zasady pięć promes, natomiast w zakresie pozwoleń na broń kolekcjonerską liczba ta wynosi sztuk dziesięć. Ustawa o broni i amunicji uprawnia do ubiegania się o wydanie decyzji w przedmiocie rozszerzenia pozwolenia na broń.

Tabela 2. Dane statystyczne Komendy Głównej Policji w zakresie wydanej liczby pozwoleń na broń i zarejestrowanych jednostek broni palnej za rok 2020 (KGP, 2020)

Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń stan na 31 grudnia 2019r.		
Cel w jakim zostało wydane pozwolenie na broń	Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń w danym celu	Liczba egzemplarzy broni zarejestrowanych przez posiadaczy pozwolenia na broń
ochrona osobista	32 184	36 689
ochrona osób lub mienia	9	10
łowiecki	130 448	347 284
sportowy	39 205	102 588
rekonstrukcji historycznych	72	296
kolekcjonerski	30 256	92 942
pamiątkowy	1 742	2 547
szkoleniowy	826	5 337
inny	174	160
ogółem	234 916	587 853

Źródło: (<https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron>)

W stosunku do roku 2019 liczba osób uprawnionych wzrosła o niemal 10 000. Liczba zarejestrowanych jednostek wzrosła przeszło o 36 000. Największy przyrost uprawnionych nastąpił wśród osób posiadających pozwolenie na broń do celów łowieckich oraz kolekcjonerskich. Wzrosła również liczba broni przypadającej na jednego uprawnionego z 2,45 na 2,5.

Tabela 3 . Dane statystyczne Komendy Głównej Policji w zakresie wydanej liczby pozwoleń na broń i zarejestrowanych jednostek broni palnej za rok 2021 (KGP, 2021)

Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń stan na 31 grudnia 2019r.		
Cel w jakim zostało wydane pozwolenie na broń	Liczba osób, którym wydano pozwolenie na broń w danym celu	Liczba egzemplarzy broni zarejestrowanych przez posiadaczy pozwolenia na broń
ochrona osobista	31 419	35 841
ochrona osób lub mienia	9	10
łowiecki	132 501	356 595
sportowy	45 895	123 076
rekonstrukcji historycznych	86	327
kolekcyjny	39 529	132 982
pamiątkowy	1 738	2 535
szkoleniowy	940	6 844
inny	182	169
ogółem	252 299	658 379

Źródło: (<https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron>)

Największy przyrost osób uprawnionych oraz ilości broni nastąpił w roku 2021 r. W przeliczeniu na jednego uprawnionego przypadało już 2,6 sztuki broni. Zmiana ta jest istotna i prowadzi do wniosku, że wraz z upływem lat zainteresowanie posiadaniem broni wzrasta.

Mając na uwadze dane statystyczne za rok 2021, przy uwzględnieniu wyłącznie osób, które do utrzymania pozwolenia na broń muszą pozostać czynnymi strzelcami tj. osoby posiadające broń do celów ochrony osobistej, ochrony osób i mienia, łowieckich, sportowych oraz szkoleniowych, stwierdzić należy że na terenie Polski przebywa ponad 250 tys. osób, które mogłyby po pierwsze w czynny sposób uczestniczyć w konflikcie zbrojnym, odpierając bezpośredni atak, a pod drugie najpewniej byłyby zdolne do objaśnienia i instruktarzu z obsługi broni. Oczywistym jest, że działania takie w sytuacjach pokoju nie miałyby miejsca, jednak w obliczu obecnego kryzysu na Ukrainie należy mieć je na uwadze, w ramach ewentualnego, a potencjalnego konfliktu z udziałem Polski. Po 24 lutego 2022 roku okazało się bowiem, że ukraińska armia zajmująca 22 miejsce w światowym rankingu nie ma wystarczających sił do przeszkolenia ludności cywilnej z obsługi broni w celu obrony kraju.

7. Zwiększenie potencjału obronnego przez posiadaczy broni palnej w obliczu zagrożenia militarnego w Polsce

Teza zawarta w tytule niniejszego artykułu wobec powyżej przytoczonych argumentów została uwiarygodniona. Niezaprzeczalnie potencjał obronny wobec zagrożenia militarnego w Polsce może zostać znacząco zwiększony przez posiadaczy broni palnej. Co więcej działania te wiązałyby się bezpośrednio z realizacją konstytucyjnego obowiązku obrony ojczyzny. Potencjał obronny 250 tysięcy posiadaczy broni palnej w kraju, wobec 113 tysięcy żołnierzy wojsk Sił Zbrojnych RP jest znaczący.

Oczywistym jest, że te dwa zakresy ilościowe mogą być ze sobą zbieżne w wyniku chociażby posiadania pozwolenia na broń przez osoby będące jednocześnie żołnierzami Sił Zbrojnych. Kluczowym jest jednak, aby mieć świadomość potencjału, jaki posiada ta grupa osób. Są oni bowiem przeszkoleni z zakresu obsługi broni, niejednokrotnie posiadają w swoich domach kilka jednostek broni gotowych do użycia w ramach obrony koniecznej granic Państwa Polskiego. Z uwagi na poziom wykształcenia, a także niejednokrotnie szerokich umiejętności oddawania celnego strzału z odległości 100 a nawet 1500 metrów mogliby stać się istotną siłą do unieszkodliwiania wroga na odległość.

W sytuacji rozpoczęcia napaści zbrojnej na Polskę, istotny odsetek osób posiadających pozwolenie na broń palną zostałaby zmobilizowany. Jednak wykorzystanie pozostałych choćby do realizacji procesu szkoleniowego byłby nie do przecenienia. Ustawodawca niestety nie dostrzega potencjału drzemącego w tej grupie, a brak przepisów regulujących ich zadania w czasie napaści zbrojnej na Polskę stanowi istotny problem. Bez analizy co najmniej kilku aktów prawnych nie da się bowiem odpowiedzieć na pytanie, czy zgodne z prawem byłoby odparcie ataku wroga przez osobę posiadającą broń palną, w celach innych niż tych wskazanych w Ustawie o broni i amunicji.

Niestety, po napaści zbrojnej Federacji Rosyjskiej na Ukrainę i wielokrotnych gróźb ze strony Władimira Putnia, istnieje obawa o ewentualną ingerencję w granice Państwa Polskiego. Stworzenie przez ustawodawcę przepisów wyrażających wprost normy, które stanowiłyby o prawie od użycia broni palnej, przez osoby posiadające pozwolenie na broń do celów innych niż ochrony osobistej, w sytuacji ingerencji w granice państwa, doprowadziłoby do możliwości skuteczniejszej obrony państwa.

Wnioski

Ustawodawca nie dostrzega potencjału, jaki mogłyby stanowić osoby posiadające pozwolenie na broń palną w obliczu naruszenia integralności granic Państwa Polskiego i jego suwerenności. Wojna na Ukrainie pokazała, jak znaczącą siłą jest ludność cywilna w starciach z agresorem.

Działania ustawodawcy powinny skupić się na stworzeniu regulacji, z której wprost wynikałyby uprawnienia osób posiadających broń palną w celu działań bezpośrednio odpierających ataki wojsk obcych. Przepisy te w szczególności zawierać przepis pozwalający użycia broni, poza wskazaniami określonymi w Ustawie o broni i amunicji, w warunkach wskazanych z niniejszej publikacji.

Obecne regulacje ustawowe nie wyrażają wprost norm pozwalających na takie działania, co w obliczu zagrożenia mogłoby stanowić dylemat, czy odpieranie ataku w taki sposób jest zgodne z prawem. Przepis art. 25 Kodeksu Karnego zdaje się być niewystarczający.

Bibliografia

- Dworecki, S. (1994) Zagrożenia bezpieczeństwa państwa, Akademia Obrony Narodowej, s. 114.
- Dziubek, I. (2021) Uzasadniona potrzeba czy historyczny strach przed terroryzmem na przykładzie unijnych rozwiązań utrudniających dostęp do broni palnej, *De Securitate et Defensione. O bezpieczeństwie i Obronności*, s. 17.
- Kałuża, J. (2018) Aktualne zagrożenie wojną hybrydową dla Polski ze strony Federacji Rosyjskiej, *Eunomia – Rozwój Zrównoważony, Sustainable Development*, s. 24.
- Kąkol, C. (2021) *Ustawa o broni i amunicji. Komentarz*, Warszawa, WKP.
- Kukułka, J. (1982) *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Warszawa, PWN.
- Kosmaty, P. (2021) Specjalne użycie broni. Wybrane aspekty prawne, *Studia Prawnicze KUL*, s. 158.
- Mikowski, R. (2019) Kilka uwag o podstawach prawnych ograniczeń dostępu do broni palnej w Polsce, *Przegląd prawa i Administracji*, s. 171.
- Prokop, M. (2014) *Od koncepcji do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy. Ewolucja polityki bezpieczeństwa narodowego Ukrainy w latach 1991 – 2012, Nowa polityka wschodnia*, s. 38.
- Tomala, M. (2014) Zagrożenia militarne i wojenne a bezpieczeństwo gospodarcze państwa. Case study : konflikt zbrojny między Ukrainą a Rosją w 2014 roku, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis*, s. 41.

Źródła elektroniczne

Global Firepower raport (2022). Dostępny na: <http://www.globalfirepower.com>.

5 lat Wojsk Obrony Terytorialnej (2022). Dostępny na: <http://defence24.pl/polityka-obronna/5-lat-wojsk-obrony-terytorialnej-beda-pograniczne-brygady>.

Wykaz aktów prawnych:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Kodeks Karny z dnia 6 czerwca 1997 r.(Dz. U. z 2021 r. poz. 2447).

Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2020 r., poz. 955).

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2021 r., poz. 1728).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/853 z dnia 17 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę Rady 91/477/EWG w sprawie kontroli nabywania i posiadania broni (Dz. Urz. UE, L 137 z 24.05.2017).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2005 r. w sprawie wykazu stanów chorobowych i zaburzeń funkcjonowania psychologicznego wykluczających możliwość wydania pozwolenia na broń i rejestracji broni (Dz. U. z 2006 r. Nr 2, poz. 14).

Orzecznictwo:

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 1973 w sprawie IV KR 153/73

Dane statystyczne:

Biuletyn Statystyczny GUS Nr 2/2022

Dane statystyczne Komendy Głównej Policji za rok 2019. Dostęp 20.04.2022, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron>

Dane statystyczne Komendy Głównej Policji za rok 2020. Dostęp 20.04.2022, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron>

Dane statystyczne Komendy Głównej Policji za rok 2021. Dostęp na 20.04.2022, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/bron>